

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík
nefndasvid@althingi.is

Hagsmunasamtök Heimilanna



heimilin@heimilin.is - www.heimilin.is
Ármúla 5 -108 Reykjavík
kt. 520209-2120

Erindi nr. HH14U144.0018

Dags. 29.9.2014

Efni: Umsögn Hagsmunasamtaka heimilanna um 18. mál á 144. löggjafarþingi
Útreikningur nýrra neysluviðmiða fyrir íslensk heimili

Tillaga til þingsályktunar um útreikning nýrra neysluviðmiða fyrir íslensk heimili

Hagsmunasamtök heimilanna styðja heilshugar þá þingsályktunartillögu sem hér er til umsagnar. Núverandi neysluviðmið hafa reynst ófullnægjandi, enda innihalda þau alls ekki allan kostnað sem framfærslu fylgir, og er húsnæðiskostnaður þar veigamestur. Þá hafa samtökin ítrekað gagnrýnt þá aðferðafræði sem notuð hefur verið fram til þessa við útreikning neysluviðmiða, sem hefur byggst á neyslukönnunum en ekki tekið tillit til þess hvað sé raunverulega innifalið í þeirri neyslu eða hvort það dugi til viðunandi framfærslu venjulegrar fjölskyldu. Að mæla neyslu eða eyðslu með þeim hætti sem lagður hefur verið til grundvallar þeim neysluviðmiðum sem notuð eru í dag, segir í raun aðeins til um hvað fólk hafi mikið til ráðstöfunar í þá neyslu, en veitir hinsvegar engar upplýsingar um hvað sömu einstaklingar hefðu þurft til þess að geta lifað hófsömu mannsæmandi lífi.

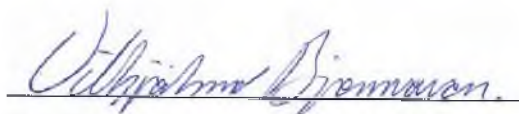
Mikilvægt er að vinna við neysluviðmið hefjist á því að skilgreina hvaða gæði þurfi að vera til staðar í slíku viðmiði og í hvaða mæli. Fyrr er ekki hægt að setja fram neinn mælikvarða á slíka framfærslu eða raunkostnað við hana. Þannig þarf til dæmis að skilgreina þörf fyrir húsnæði, mat, föt, lyf og læknisþjónustu, fjarskipti og annað sem tilheyrir daglegum heimilisrekstri. Auk þessa alls þurfa neysluviðmið einnig að fela í sér eðlilega afþreyingu, tómstundir og frí með fjölskyldunni, sem eru nauðsynleg til þess að viðkomandi aðilar get talist eðlilegir þáttakendur í samfélaginu. Ekki er nægilegt að skilgreina eingöngu þá lágmarksframfærslu sem þarf til að lifa af um stundarsakir, heldur þarf einnig að vera til viðmið um þá framfærslu sem telst vera viðunandi að staðaldri.

Til skýringar felst munurinn á útreiknuðum neysluviðmiðum og raunframfærsluviðmiðum í því að annars vegar er miðgildi raunneyslu eða eyðsla á ákveðnu tímabili mæld út frá fyrirliggjandi tölum Hagstofunnar en hins vegar er eðlileg raunframfærsla fundin út af sérfræðingum og er þá miðað við að þeir setji saman ítarlega vöru, þjónustu og neyslukörfu sem á að teljast fullnægjandi lýsing á hóflegri eða eðlilegri framfærsluþörf fjölskyldu af tiltekinni stærð á tilteknum stað á tilteknum tíma. Raunframfærslukostnaður og lágmarks framfærsluviðmið unnin út frá þeim hafa um margra ára skeið verið gerð opinber á öðrum Norðurlöndum og eru þau sá grunnur sem þær þjóðir nota til að þegnar þeirra geti lifað hófsömu og mannsæmandi lífi, sem eru sjálfsgöð mannréttindi allra.

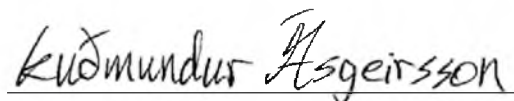
Ekki er heldur nægilegt að skilgreina slík viðmið og láta þar við sitja. Þegar vinnu við skilgreiningu viðunandi raunframfærsluviðmiða er lokið, þarf því næst að gera þær breytingar sem nauðsynlegar eru til þess að endurspegla þau viðmið í framkvæmd. Þannig þurfa ákvarðanir á öllum stöðum í hinu opinbera kerfi að taka mið af hinum skilgreindu viðmiðum, til dæmis fjárhæðir almannabóta, lífeyrisgreiðslur, lágmarkslaun og annað sem heyrir undir opinberar skilgreiningar og ákvæði laga. Hagsmunasamtök heimilanna lýsa sig fús til þess að koma að slíkri vinnu þegar kemur að því að hrinda útfærslu raunverulegrar framfærslutryggingar í framkvæmd, að undangenginni vinnu við skilgreiningu á þeim viðmiðum sem slík framfærslutrygging verður að byggjast á.

- 0 -

Virðingarfyllst,
f.h. Hagsmunasamtaka heimilanna



Vilhjálmur Bjarnason, formadur@heimilin.is



Guðmundur Ásgeirsson, erindreki@heimilin.is

Fylgiskjal I: Ályktun Hagsmunasamtaka heimilanna dags. 15.2.2011 um neysluviðmið

Ályktun Hagsmunasamtaka heimilanna um skýrslu Velferðarráðuneytisins:

“Neysluviðmið fyrir íslensk heimili” (febrúar 2011)¹

Að mati Hagsmunasamtaka heimilanna ber að líta útgáfu skýrslu velferðarráðuneytisins jákvæðum augum. Mikilvægt er þó að hafa í huga að þau neysluviðmið sem kynnt eru í skýrslunni endurspeglar ekki raunframfærslukostnað eða lágmarks framfærslukostnað heldur rauntölur um neyslu fólks á Íslandi seinustu ár.

Til skýringa felst munurinn á útreiknuðum neysluviðmiðum og raunframfærsluviðmiðum í því að annars vegar er miðgildi raunneyslu mælt út frá fyrirliggjandi tölum Hagstofunnar en hins vegar er eðlileg raunframfærsla fundin út af sérfræðingum og er þá miðað við að þeir setji saman ýtarlega vöru, þjónustu og neyslukörfu sem á að teljast fullnægjandi lýsing á hóflegri eða eðlilegri framfærsluþörf fjölskyldu af tiltekinni stærð á tilteknum stað á tilteknum tíma. Raunframfærslukostnaður og lágmarks framfærsluviðmið unnin út frá þeim hafa um margra ára skeið verið opinber á öðrum Norðurlöndum, svo sem Danmörku, Svíþjóð og Noregi.

Af efni nýútkominnar skýrslu velferðarráðuneytisins er ekki hægt að segja til um hvort og þá hversu margir eru með ráðstöfunartekjur undir framfærslukostnaði eða hvað þá lágmarks framfærslukostnaði. Margt bendir þó til þess að mjög margar fjölskyldur safni skuldum um hver mánaðarmót eða lifi við skort brýnna nauðsynja. Sérstaklega á þetta við um barnafjölskyldur auk heimila sem þurfa að treysta á bætur og / eða framfærslu hins opinbera auk fjölda fólks í láglaunastörfum sem eru í raun föst í fátækragildru.

Stjórnvöldum ber skylda að komast að því hver raunframfærslukostnaður heimilanna er svo unnt sé að lögfesta raunframfærslu og lágmarksframfærsluviðmið unnin út frá þeim. Á meðan sú vinna stendur yfir er nauðsynlegt að hið opinbera gefi nú þegar út lágmarksframfærsluviðmið til bráðabirgða sem taki mið af nýkynntum neysluviðmiðum. Þessi krafa er þar að auki byggð á 25. grein Mannréttindayfirlýsingar Sameinuðu þjóðanna.

Án þess að draga dul á hækkunarþörf launa að raunframfærsluviðmiðum vilja Hagsmunasamtök heimilanna benda á að eindregin krafa þeirra um almenna leiðréttingu stökkbreyttra íbúðalána er ein öflugasta kjarabót sem völ er á. Sú leiðrétting hefði veruleg áhrif til lækkunar á framfærslukostnaði þorra almennings.

Fyrir hönd Greiðsluferfiðleikateymis (GET) hóps HH, Vilhjálmur Bjarnason meðstjórnandi og Harpa Njálss félagsfræðingur.

Hagsmunasamtök heimilanna

15. febrúar 2011

¹ <http://www.velferðarraduneyti.is/rit-og-skyrslur-vel/nr/32574>